

**Lahemaa koostöökogu
kultuuripärandi valdkondliku töögrupi koosoleku
protokoll**

Koosoleku toimumise koht: Keskkonnaameti Palmse kontor
Koosoleku toimumise aeg: 05.oktoober 2010 kell 14.00-16.50
Koosoleku juhataja: Ave Paulus
Protokollija: Pille Hallika

Osavõtjad koos kontaktidega registreeritud eraldi lehel:

Maaria Semm, Hille Lass, Saima Gordejeva, Ingrid Nurmsalu, Erik Keskküla, Riina Heinvere, Rein Kiis, Ennu Tšernjavski, Sven Miller, Robert Aasa, Astrid Veltsmaa, Tiiu Lepnurm, Ave Paulus, Pille Hallika, Peeter Hussar, Maila Velström

Päevakord

- 1) Lahemaa kultuuripärandi kaitse töögrupi eesmärgid, Lahemaal tegutsevate kultuuripärandiasjaliste kaasatus, liitumine
- 2) - Ülevaade Lahemaa rahvuspargi väärtustest ja kaitsemeetmetest (uurimine, säilitamine, tutvustamine)
- 3) Koostöövajadus Lahemaa rahvuspargi kaitsekorralduskava kultuuripärandivaldkonna väärtuste kirjeldamisel ja meetmete kavandamisel
- 4) Probleemid koostööpartnerite poolt vaadatuna – avatud arutelu ja probleemvaldkondade kaardistamine koos lahendusvariantidega
- 5) Koostöövajadused ja võimalused ning võimalikud ühistegevused aastatel 2011-2013

1) Lahemaa kultuuripärandi kaitse töögrupi eesmärgid, Lahemaal tegutsevate kultuuripärandiasjaliste kaasatus, liitumine

Ave Paulus – Keskkonnaameti kokkukutsumisel loodi septembris Lahemaa koostöökogu. Koostöökogu kultuuripärandi valdkondliku töögrupi põhiülesanne on Lahemaa rahvuspargi kultuuripärandi kaitse korraldamisele kaasaaitamine, infovahetus ja päevakajaliste Lahemaa kultuuripärandit puudutavate küsimuste arutamine. Rahvuspargi kaitsekorralduskava (edaspidi KKK) aastateks 2011-2013 on koostamisel ja praegu on õige aeg anda sellesse kohaliku kogukonna poolne sisend, planeerida edasist koostööd ja toetusmeetmeid. Kultuuripärandi töörühmas osalema on oodatud kohalike omavalitsuste esindajad, siinsete seltside ja mittetulundusühingute esindajad; külade esindajad, Lahemaal tegutsevate kultuuripärandiga seotud muuseumite esindajad, Muinsuskaitseamet, RMK, Lahemaad uurivad, säilitavad ja tutvustavad inimesed. Töögrupp võiks toimida edasi ka pärast KKK koostamist. Lahemaa kodulehele pannakse üles tööversioon KKK-st. Käesoleval koosolekul saavad osalejad ettekande paberil ning töösoleva KKK kultuuripärandi ja ehituspiirangute variandi.

2) Ülevaade Lahemaa rahvusparki väärtustest ja kaitsemeetmetest (uurimine, säilitamine, tutvustamine)

Ave Paulus – tutvustav slaidiesitlus rahvusparki eesmärkidest, kultuuripärandi valdkonna ülesannetest rahvusparkis, varasemast kaitsekorralduskavast, senisest kaitsetegevusest, kultuuripärandialastest materjalidest arhiivis, kultuuripärandi osast KKK-s, käimasolevatest uuringutest (ajaloolise maakasutuse inventuur, Lahemaa külade arhitektuuri ja asustusstruktuuri inventuur), varasematest uuringutest (Age Merila), muinsuskaitsealusest kultuuripärandist ja nendega seotud alusuuringutest, ehituspärandist ja nendega seotud teostatud ja teostamisel olevatest alusinventuuridest.

Erik Keskküla: Miks KKK koostatakse nii lühikeseks perioodiks, kui Karula kava on 10 aastaks?

Pille Hallika: Hetkel koostatav kaitsekorralduskava koostatakse kehtiva kaitse eeskirja alusel, järgmine KKK koostatakse uue menetletava kaitse-eeskirja alusel juba pikemaks perioodiks. 2011-2013 kavas määratletakse inventuuride vajadus ja kaitsekorralduslikud tegevused lähiaastateks – sel perioodil teostatavate uuringute tulemused on ühtlasi sisendiks pikaajalisele kavale.

Ave Paulus: Lühiperioodiline lühikava aeg ühtib struktuurifondide programmiperioodiga.

Erik Keskküla: Kokkuvõtvalt võib öelda, et lühikest KKK 2011-2013 on vaja selleks, et taotleda rahastust tööde teostamiseks.

Ennu Tšernjavski: On inventeeritud eluhooneid, suures osas on aga inventeerimata tootmishooned – tuleks KKK-sse sisse panna, kui suuri tootmishooneid võib rajada.

Ave Paulus: üldpõhimõtteid saaks sisse panna

Rein Kiis: Ja maaparandussüsteemide taastamine, kas maaparandussüsteemid on praeguse töögrupi teema?

Ave: Jah, ajaloolise maakasutuse osas võimaliku kaitsekorralduslikult vajaliku tegevusena, maakasutuse analüüs on tegemisel Maaülikooli poolt.

_____: Millist ajaperioodi seisuga maakasutuse analüüs uurib?

Maarja Semm: Maaülikooli uuring analüüsib nii tsariaegset, eestiaegset kui ka nõukogude aegseid kaardimaterjale.

Ennu Tšernjavski: Kelle kohus on maaparandussüsteemide eesvoolude puhastamine?

Ave: See ei ole otseselt kultuuripärandi kaitsega seotud tegevus, pigem maakasutuse ja loodusväärtuste kaitsega seotud küsimus.

Maarja Semm – Uuringu tulemusena tsoneeritakse alad erinevatesse väärtusklassidesse.

Erik Keskküla: Kes töötab välja tsoneeringu meetodika?

Maarja Semm: Maaülikool on töötanud meetodika välja ja seda on kasutatud varasemalt ka Vooremaa mka puhul, kuid meetodikat täpsustatakse individuaalselt igale alale lähtuvalt selle ala eripärast..

Rein Kiis: Kas nende uuringute alusel tehakse järgmist kaitse-eeskirja eelnõud?

Erik Keskküla: Uus KKK koostatakse uuringu alusel.

Ave Paulus: Kui selgub uuringust, et neil väga väärtuslikel aladel on siiski vaja mingeid kraave taastada, siis saab teha ettepaneku uude kaitse-eeskirja ja uue KKK sisse kirjutamiseks.

Erik Keskküla: Kust saab näha uuringu meetodikat?

Ave Paulus: Riigihanke lähteülesannet saab lugeda. Siin jagatud jaotusmaterjal on ka sellest juttu.

Erik Keskküla: See uuring saab olema üks sisendmaterjalidest, mis on aluseks uue KKK koostamiseks.

Ave Paulus: Kui uuring on valminud, ei võeta seda üks üheselt KKK-sse, vaid vaadatakse üle ka looduskeskkonnast tulenevad ja muud aspektid. Ajalooliste kraavide eraldi kaardikihti selle uuringu käigus ei tule.

Ennu Tšernjavski: Kaitse-eeskirja esimesel koosolekul kinnitasid Roland Müür ja Timo Kark, et kaitseeeskirja nullpunkt ja seis kaitsmiseks on hetk, kui kaitseala loodi.

Ave: Kaitsealad luuakse väärtuste kaitseks. Lahemaa rahvusparki loomisel määratleti väärtused, mida peab säilitama, sealhulgas hinnati väärtuslikuks külade arhitektuur (etnograafilise väärtusega külad ja nende traditsiooniline asustumus) ja loodusväärtused. Kaitseala kaitse tulemuslikkuse hindamine seisneb ka nende väärtuste säilumise üle otsustamisel. Muinsuskaitse ja looduskaitse printsiibid on muidugi aja jooksul muutumises. Sama Lahemaa rahvusparki loomise taga olnud ökosüsteemne printsiip on kaasaegses looduskaitstes väga aktuaalne.

Rein Kiis: Me peaksime siiski kokku leppima, mis ajaloohetke me taastame.

Erik Keskküla: Metoodika lepitakse kokku enne uuringu teostamist. Kui me oleksime saanud info uuringu kohta varem, oleks me saanud edastada kontaktid, et maakonna rannaalade teemaplaneeringu raames kogutud infot kasutada.

Ave Paulus: Piirkonda käsitlevaid uuringuid on mitmeid ja palju, kuid sellist spetsiifilist maakasutuse uuringut pole siin varasemalt tehtud.

Jätkub esitlus erinevatest inventuuridest – mälumaastikud jm.

Ingrid Nurmsalu: saatke kohalikku lehte ka teavet mälumaastike kohta!

Ave Paulus: Aprillis oli artikkel Postimehes, oleme teavitanud kohalikes lehtedes ja teinud tutvustavaid üritusi paari viimase aasta jooksul.

3) Koostöövajadus Lahemaa rahvusparki kaitsekorralduskava kultuuripärandivaldkonna väärtuste kirjeldamisel ja meetmete kavandamisel.

Jätkub Ave Pauluse esitlus.

Kohaliku kogukonna panus KKK-s on väga oodatud traditsioonilise elulaadi, käsitööoskuste tutvustamisel, siin nt võiks olla ka potentsiaali kohalikele sissetuleku osas turismist. Ka nt ehitustraditsioonide koha pealt on Lahemaal väga unikaalseid lahendusi – laia postiga roigasaiad jm. Kaitsemeetmed on KKK kavandis alles üldprintsiibid, neid tuleks täpsustada. Kohalik kogukond on põhimootor kultuuripärandi säilitamisel ja tutvustamisel.

5) Koostöövajadused ja võimalused ning võimalikud ühistegevused aastatel 2011-2013

Ave Paulus: 2011 – võiks koos mõelda Lahemaa rahvusparki juubeli tähistamisele. KKK 2011-2013 raames ootame konkreetseid ettepanekuid nii väärtuste poolde kui tegevuskavasse.

4) Probleemid koostööpartnerite poolt vaadatuna – avatud arutelu ja probleemvaldkondade kaardistamine koos lahendusvariantidega

Erik Keskküla: Võtame tagasi turismislaidi – „soodustada tegevusi sh turismi...”, samas on loodusel kuskil taluvuspiir. Ettepanek: oleks vaja välja selgitada turismi kandejõud. Nt Vihula mõisa KSH puhul hinnati, kui palju külastust suudab keskkond vastu võtta. Võiks olla uuring, kus selgitada välja, kus on veel ressursi arendada turismi, nt kuhu täiendavalt võib planeerida kodumajutust.

Ave Paulus: eelkõige on siin slaidil silmas peetud sellist turismi, mis panustab kohalikku kogukonda ja väärtustab kultuuripärandit.

Erik Keskküla: turistid käivad ju ikka meil loodust ja arhitektuuri vaatamas, ega supermarketi turist siin käigi. Aga küsimus selles, kuhu teha parklaid jne.

Ave Paulus: Külastuskorralduskava raames tegeletakse külastuskoormuse ja selleks vajalike objektidega.

Rein Kiis: Liiga vähe aega on ettepanekute tegemiseks, miks need peavad olema 20 oktoobriks.

Ave Paulus: Need kpv-d on tehtud ettepanekuna, ajakava on suhteliselt piiratud

Pille Hallika: Novembri alguseks juhtgrupi koosolekuks pidid olema laekunud töögruppide ettepanekud.

Rein Kiis: Kuna teised töögrupid pole veel alustanud, siis teen ettepaneku teha ettepanekute laekumise tähtajaks 10. nov.

Erik Keskküla: Palume seda tähtaega kirjalikult blanketil vallavalitsusele teatada, siis saame pikendustaotluse esitleda.

/Arutelu kaitsekorralduskava koostamise tähtaegade, ettepanekute laekumise kuupäevade, järgmise kohtumise kuupäevade ning sisulise töö algatamise üle/

Ave Paulus: See, mis on juba teada, mis vajaks tegemist, võiks olla 20. oktoobriks, et saaksime peale 20-dat juba laekunud ettepanekuid teisel töökoosolekul arutada ja sisulise töö käima lükata.

Astrid Veltsmaa: Mina näen, et oleks vaja kohale kutsuda ka muinsuskaitseameti esindajad, kuna Kolga piirkonnas on mitmed objektid hävinud.

Erik Keskküla: Ranna-alade planeeringu raames norrakad ütlesid, et kui omanik ei saa enam oma vara kasutada sõltuvalt avalikust huvist, siis ostab riik selle ära. Mul on kogemus, et omanikud said tagasi maa, kuid hoonestusala oli välja lõigatud ja nüüd nad maksavad maamaksu, keegi maatükki ära ei osta, aga midagi teha ka ei saa. Paljud vastuolud lahendaks see, kui eravaldused ostetakse riigi poolt ära.

Ave Paulus: Lahemaa alal, kus üle 4000 maaomaniku, oleks riigi poolt äraostmine ala kultuuriväärtustele hävitav.

Erik Keskküla: Riik võiks turuhinnaga ära osta need maatükid, mida omanikud ei soovi omada ja siis panna sinna elama kellegi, kes soovib.

Ave Paulus: Tõsi, et 70-datel läksid põhitoetussummad mõisatesse ja täna lisaressursse kultuuripärandi säilitamiseks pole ette nähtud, kuid Kultuuripärandi strateegiasse 2013-2030 on ettepanekuna läinud sisse rahvusparkide kultuuripärandi toetusprogramm. See on riiklikult lahendamata probleem.

Rein Kiis: Aga kuupäev ikkagi?

Ave Paulus: Teeme nii, et kusagil 20. oktoobriks esimesed teadaolevad ettepanekud ja meili teel saab teatada lõpliku ettepanekute esitamise tähtaja.

Astrid Veltsmaa: Kas saaks muinsuskaitseameti esindajad ka kohale?

Ave Paulus: Muinsuskaitse esindajad pidid ka täna tulema, kuid kahjuks ei saanud tulla, kuid nad osalevad töögrupi töös ja järgmisel kohtumisel. Mis kuupäev sobiks järgmiseks kohtumiseks?

Ingrid Nurmsalu: Kuidas saaks kokku tulla 25?

Ave Paulus: Teeme siis 25?

Rein Kiis: Ja ettepanekud esialgsed saadame siis 20-ndaks.

Saima Gordejeva: Massturismile panevad piiri peale parklad, kui vaja, siis muudame lihtsalt marsruuti. Nishituristid soovivad väga ka majas sees käia, võiks selline võimalus olla.

Erik Keskküla: Vihula valla Lahemaa osas on kerge tendents, et püsielanikkond kipub vähenema suvitajate arvel. Elanikud tahavad suurema ehitusaluse pinnaga elamuid. Halb tendents on, et muutub suvituspiirkonnaks, pilt hakkab rääma minema.

Peeter Hussar: Piirangud ei toeta üldist pilti.

Ennu Tšernjavski: Põllumajandus on meil välja surnud, sest piiratud konkurentsivõimega piirkonnas ei saa konkureerida.

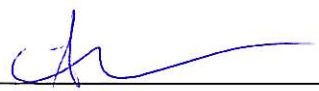
Erik Keskküla: Vaadake kaitsealade slaidi, kui palju on meie rahvas võtnud ülesandeid oma rahvaarvu juures, mis käivad meile üle jõu (peab silmas kaitsealade pindala).

Noonus ja mujal on maastik ilusti taastatud. Lahemaal on võsas.

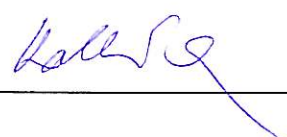
Peeter Hussar: Loodusega ei juhtu midagi, aga pärandkultuur kaob ära. Aga kaitsealast on ikka abi ka.

Semm: Maaülikooli inventuur ei anna kultuuripärandi valdkonna kõigile teemadele vastust, eelkõige on see maastikustruktuuri ja maakasutuse analüüs ja kuigi meetodika on olemas, ei välista see mingis osas võtmast arvesse ettepanekuid.

Koosoleku juhataja Ave Paulus

Allkiri

Protokollija Pille Hallika

Allkiri

Kultuuripärandi valdkondliku töögrupi 1 koosolek 5. oktoobril kell 14

	nimi	küla/asutus/tegevusala	kontakttelefon	email	allkiri
1	Taru Lepnurm	TÄRDE KÜLAVANEM	53435748	taru005@hot.ee	Lepnurm
2	TATRIO VELJSMÄE	Koloni Baltimaade Keskuse	6044534		Heelmaa
3	ERIK KESKINEN	Kõhula Vd	56605861	erik.keskinen@vuh.ee	Keskinen
4	Ingrid Nurmsoo	Vihula Vd	56601357	ingrid.nurmsoo@vuh.ee	Nurmsoo
5	Hele Lan	Pitavara Kõrvaldala	3252538		Lan
6	Rein Kuis	Kuusale Vd	5249425	rein.kuis@kuusale.ee	Kuis
7	Rein Tamm	Vakarela	5060151	rein.tamm@vakarela.ee	Tamm
8	Sven Mikk	Vakarela	5019147	SVEN.MILKE@TVEI.EE	Mikk
9	Robert Kasa	Kõhula küla vanem	5115646	robert@kõhula.ee	Kasa
10	Kaia Heinvere	Veetaru küla vanem	5665081	kaia@veetaru.ee	Heinvere
11	Saima Ojala	Vihula küla taluma oja	56476243	saima.gondel@vuh.ee	Ojala
12	Marek Senter	Eni maalelised	53485206	marek@enter.ee	Senter
13	PETER HUSSE	Sagade	5145123		Husse
14	Ave Paelen	Kõhula küla vanem	53327843	ave.paelen@kõhula.ee	Paelen
15	Pille Heide	KA	3245543	ave.paelen@kõhula.ee	Heide
16	MAILA VELSTRÖM	VIRVE K. KÜLAVANEM	56565543		Velström
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					
31					
32					
33					
34					